

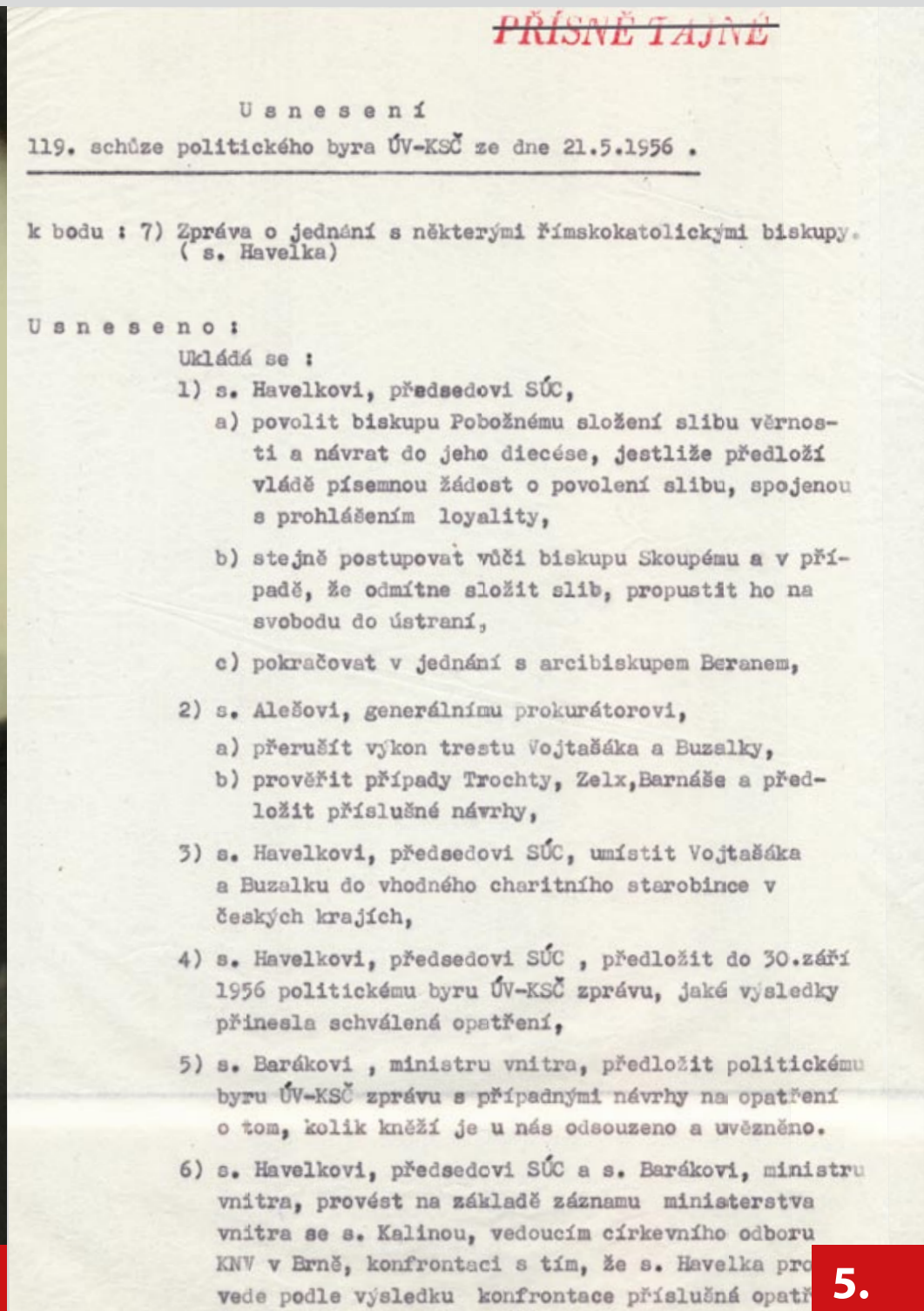
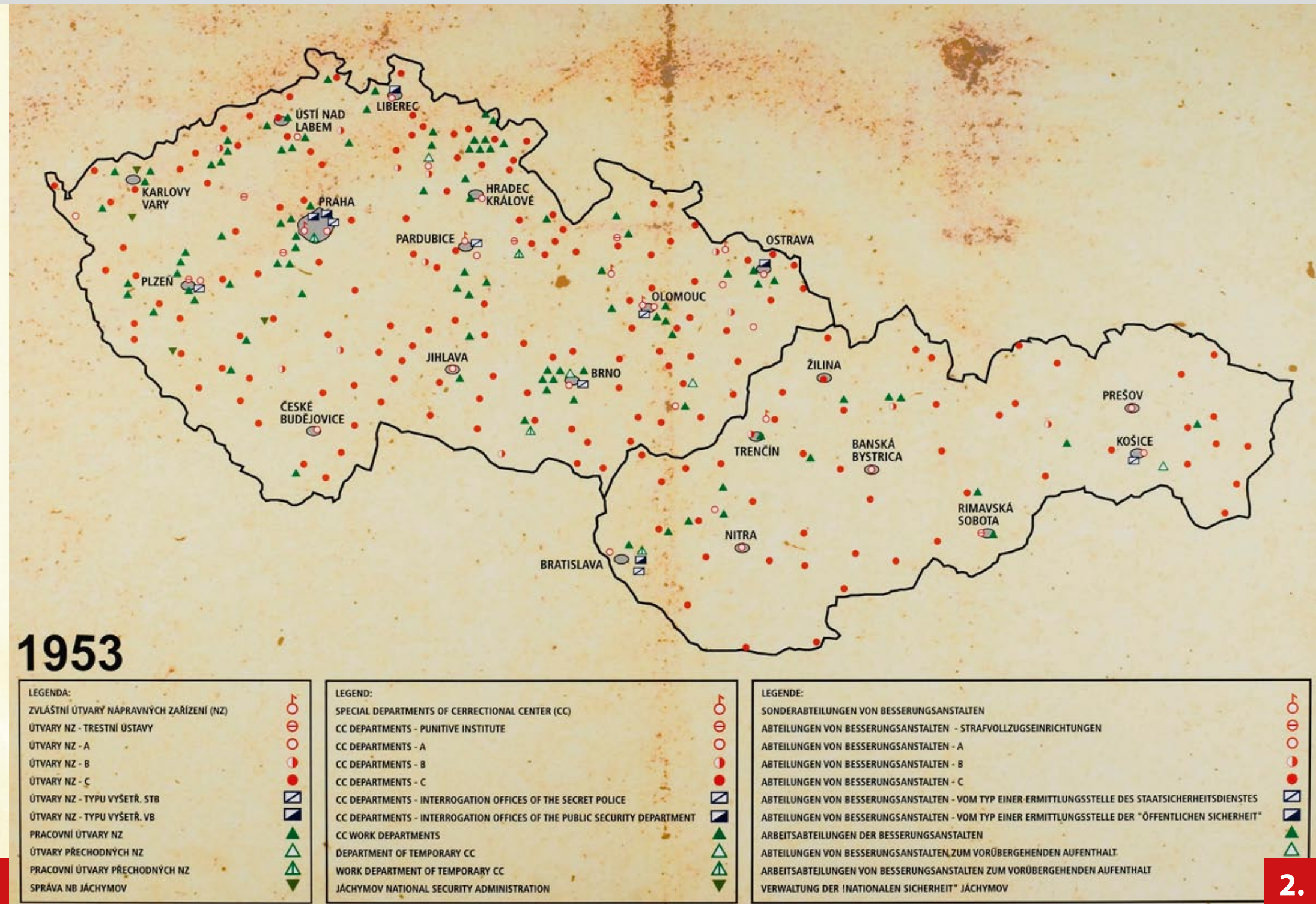
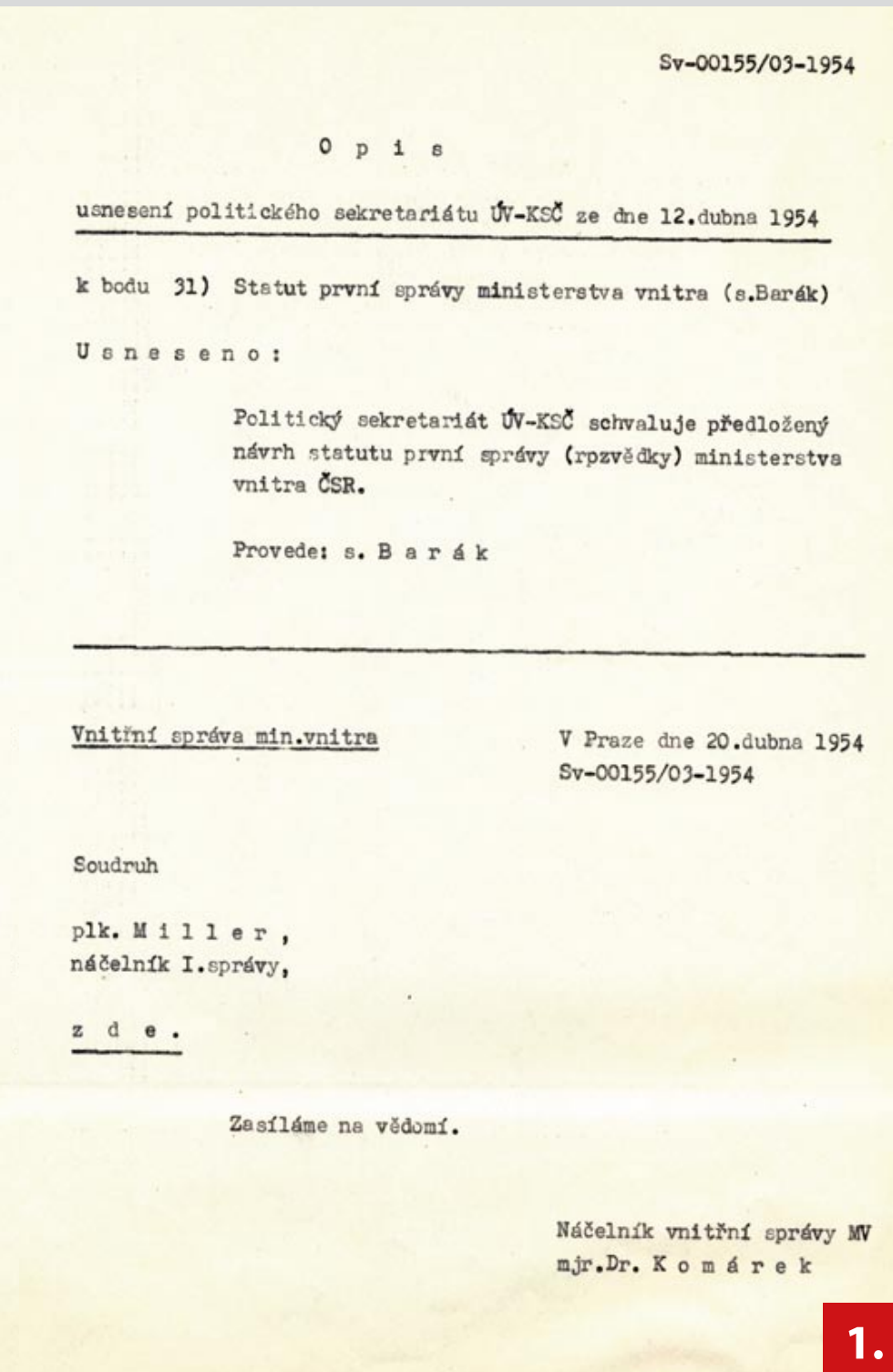
Třídní teror

K | - | 2 | 3 | 1

Pro komunistickou ideologii, ačkoliv se v různých zemích uplatnila odlišným způsobem, je charakteristická jedna okolnost. Komunismus potřebuje pro svou nadřazenost nepřítele, kterého se zbaví. Podle Zvetana Todorova totalitní moc vždy hledá a nachází nepřítele uvnitř země. Komunistická frazeologie hovoří o „třídním nepříteli“, pod nímž rozumí nejrizičnější skupiny obyvatel. I v Československu se po druhé světové válce komunisté postupnými kroky připravovali na odstranění osob a skupin, které by jim mohly stát v cestě za jediným cílem, získáním absolutní moci. Po jejím nabytí jim už nic nebránilo, aby naplno vyjevili metody, za jejichž pomoci se rozhodli vládnout.

Teror jako prostředek moci byl od počátku zakořeněn v samotné podstatě komunistického režimu. Po politických nepřítelích přišly na řadu inteligence, buržoazie a církev, následovali je sedláci a drobní živnostníci. Značnou část postižených tvořili dělníci. Represe měla vždy konkrétní podobu, sahala od svěvolného zatýkání osob, používání fyzického a psychického násilí při vyšetřování, uvalování nezákonných vazeb i vynášení rozsudků smrti a mnohaletých trestů těžkého žaláře. Komunistická strana Československa začala po únoru 1948 budovat zcela nový společenský a ekonomický řád, jehož výsledkem bylo nastolení diktatury jedné strany a jejího aparátu s vysokou koncentrací moci v rukou stranického vedení. Proměněná Národní fronta se definitivně stala převodní pákou KSČ, pouhým vykonavatelem vůle stranické byrokracie. Postupně začala být uplatňována řada nových represivních opatření, i když se jim komunistické vedení snažilo dodat zdání ústavního postupu. Také tvorba práva a jeho vymáhání se staly výlučně záležitostmi komunistické strany a jejího aparátu. Představitelé poúnorového režimu iniciovali schvalování zákonů, které měly za úkol ochránit nově budovaný systém „lidově demokratické republiky“.

Vedoucí strana ve státě odůvodňovala teror jako politický nástroj „třídního boje“, který měl Československou společnost dovést k nastolení „diktatury proletariátu“. Po únoru roku 1948 byli komunisty povýšen rozpad společnosti na víru, rozum i zákon. Toho, kdo se odmítl sklonit, čekal trestanecký pracovní tábor, nebo izolace v pevné věznici, v horším případě šibenice. Důkazem toho, jakým způsobem komunistický režim potíral své protivníky, byl nechvalně proslulý zákon č. 231/1948 Sb. Vedení KSČ se domnívalo, že zákon na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. již zastaral a že je třeba schválit zákon nový s podstatně vyššími sazbami trestů. Právě tento zákon dal později název sdružení bývalých politických vězňů, které vzniklo na jaře 1968.

1. Ani po odchodu za hranice nebyli oponenti komunistického režimu zbaveni dohledu jeho bezpečnostních složek. Návrh organizačního statutu rozvědky (I. správy MV) byl zařazen na jednání politického sekretariátu ÚV KSČ (12. dubna 1954, zdroj: ABS)
2. Mapa vězeňských zařízení v komunistickém Československu (1953, zdroj: Kabinet dokumentace a historie Vězeňské služby) 3. Při pokusech o odchod za hranice zemřely nebo byly těžce zraněny stovky osob. Mezi nimi také občan NDR Bruno Heinrich (1935), který byl usmrcen elektrickým proudem při pokusu o přechod státní hranice u Dolního Pelhřimova (10. červenec 1963, zdroj: ABS) 4. Život řady politických vězňů po jejich propuštění se snažila kontrolovat tajná policie. Na fotografiích ze sledování StB jsou zachyceni katolíci laici Jaroslav Čuhra, Anežka Plocková a Václav Vaško. První z nich byl po několika měsících opět zatčen a odsouzen k dalšímu dlouholetému trestu vězení (13. března 1961, zdroj: ABS) 5. Jednou z nejvíce postižených skupin obyvatelstva komunistickým režimem byla římskokatolická církev. Polické byro ÚV KSČ si nárokovalo rozhodovat o osudech představitelů katolického kléru (21. května 1956, zdroj: ABS)

Zákon č. 231/1948 Sb. ze dne 6. října 1948 na ochranu lidově demokratické republiky obsahoval vedle jiných tyto trestné činy:

- a) proti státu (např. velezrada),
- b) proti vnější bezpečnosti státu (vyzvědačství, ohrožení obrany republiky),
- c) proti vnitřní bezpečnosti státu (viz násilí na ústavních činitelích, vzbuření),
- d) trestné činy proti mezinárodním vztahům (podněcování k útočné válce).

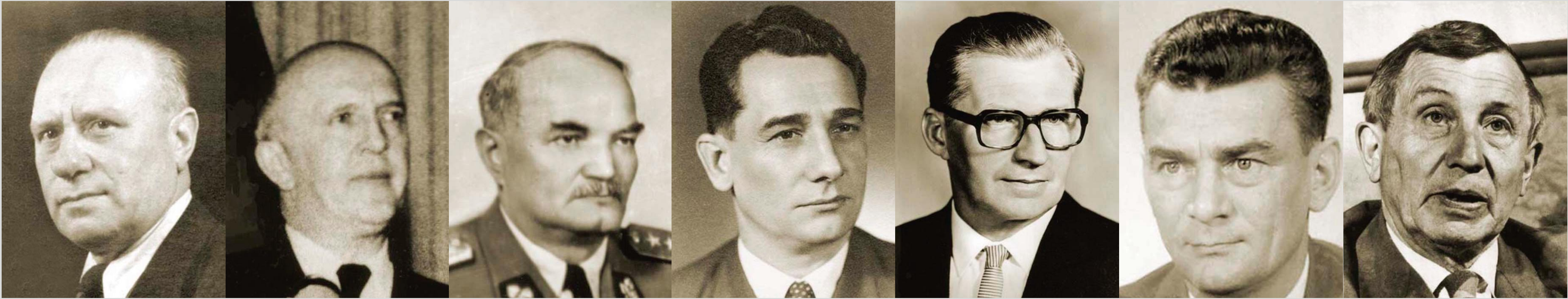
Z projevu Jiří Hájka při projednávání návrhu zákona č. 231/1948 Sb. v Národním shromáždění 6. října 1948

Zákon, který máme před sebou, je zákonem na ochranu moci a vlády širokých vrstev lidových v čele s dělnickou vládou, moci a vlády velké většiny proti záškodnictví, sabotáži a zradě jednotlivců. Chrání naše hospodářské plánování, naše sociální vymoženosti, náš kulturní rozvoj, naše hranice i naše spojení s Sovětským svazem a s ostatními bratrskými národy, jež je zárukou naší bezpečnosti, chrání pokrokový charakter našeho života i mírovou politiku našeho státu. Proto bude Komunistická strana Československa hlasovat pro zákon na ochranu lidově demokratické republiky.

(Zdroj: Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna)

V návaznosti na zákon č. 231/1948 Sb. byl také schválen zákon č. 247/1948 Sb., na jehož základě vznikly tábory nucené práce. Do nich byli posíláni lidé „administrativní“ cestou, tedy bez soudního rozsudku. V táborech mohli strávit dva roky svého života, aniž by měli jakýkoliv doklad o soudním rozhodnutí. Pro praktické uplatňování zákona 231/1948 Sb. vznikl 6. října 1948 na základě zákona č. 232/1948 Sb. Státní soud. Podle § 17 mu příslušelo řízení a rozhodování o činech, za něž zákon č. 231/1948 Sb. stanovil trest smrti nebo odnětí svobody delší než deset let, a na návrh veřejného žalobce rozhodoval také o jiných zločinech nebo přečinech. Na počátku srpna 1950 vešel v platnost nový trestní zákon č. 86/1950 Sb. ze dne 12. července 1950, jenž ve své I. hlavě v mnohém navazoval na zákon č. 231/1948 Sb.

V Československu Státní soud v letech 1948–1952 odsoudil 27 000 lidí. Za „protistátní trestné činy“ bylo v letech 1948–1960 popraveno více jak dvě stě čtyřicet osob. Podle zákonů č. 231/1948 Sb. a č. 86/1950 mělo být v letech 1948–1954 odsouzeno okolo 45 000 osob.

Hlavními vykonavateli politické represe byli představitelé silových resortů. Na fotografiích jsou zachyceni ministři vnitra a národní bezpečnosti z období 1945 až 1968: Václav Nosek, Ladislav Kopřiva, Karol Bacilek, Rudolf Barák, Lubomír Štrougal, Josef Kúdrna a Josef Pavel (zdroj: Paměť a dějiny 1/2007)

Jaroslav Novák (* 1901, Praha)
Předseda senátu Státního soudu v Praze
Pocházel z rodiny poštovního úředníka. Po absolvování gymnázia studoval v letech 1919 až 1924 Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, poté působil jako právní praktikant. V roce 1927 se stal soudcem. O rok později byl jmenován okresním soudcem a v roce 1934 se stal soudcem krajského soudu. Členem KSČ se stal v roce 1948. Od stejného roku působil u Státního soudu v Praze, kde odsoudil několik desítek obžalovaných k trestu smrti. Po zrušení Státního soudu přešel k Nejvyššímu soudu. Ze zdravotních důvodů odešel v roce 1958 do invalidního důchodu.
(foto zdroj: Národní archiv)

Z dopisu Milady Horákové, který napsala před popravou
Nelitujte mne. Žila jsem život plný, opravdový život, který nestál, nezahnil, ale prudce tekla a vířila. Někdy mne otloukal a poznala jsem jeho tvrdost a těžkost, jindy zase hladil a smál se sluncem. Byl to prostě skutečný život, a já jsem zaň Bohu neskonale vděčná. A že to skončí? Všechno musí jednou skončit. Co muselo odejít lidí cennějších a mladších než já, a třeba neměli v životě ani setinu těch hodnot, jimiž jsem byla tak štědře já obdařena. Měla jsem Vaši lásku – co jen to samo je za úžasný dar.
Dopisy Milady Horákové. Praha 1990, s. 14.
(foto zdroj: Národní archiv)

K 231 Ústřední výbor
Praha 2, Karlovo nám. 17